

İNERSEKS NEDİR?

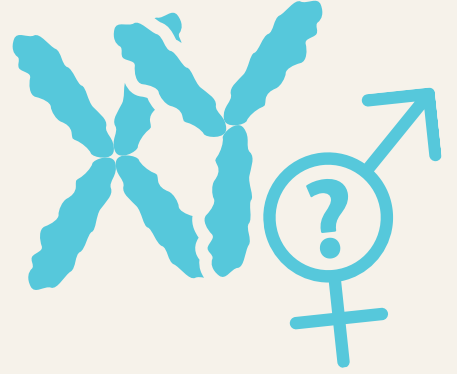

İnterseks (intersex), kişilerin doğuştan sahip oldukları biyolojik cinsiyet özelliklerinin tipik olarak erkek veya kadın olarak sınıflandırılmadığı durumları tanımlayan bir terimdir. Bu yazıda, interseks teriminin anlamını, kapsamını ve bu kavramın tıbbi ve toplumsal bağlamlarını ele alacağız.

İnterseks Ne Demek?

Cinsiyet kromozomları, gonadlar veya cinsiyet anatomisi gibi cinsiyet özellikleri tipik olarak erkek veya kadın olarak sınıflandırılmayan kişilere interseks denir.

Kavram ilk kez 1917 yılında Alman genetikçi Richard Goldschmidt tarafından kullanılmıştır. İnterseks yerine hermafrodit, hünsa ve erdişi terimleri de kullanılır. Tıbbi literatürde, Cinsiyet Gelişim Bozukluğu (Disorders of Sex Development, DSD) olarak geçmektedir [1].

İnterseks Kadın Ne Demek?

İnterseks kadın, doğuştan gelen cinsiyet gelişim bozukluğu nedeniyle hem kadın hem de erkek cinsiyet özelliklerine sahip olan ve kendini kadın olarak ifade eden kişilere denir.

İnterseks Erkek Ne Demek?

İnterseks erkek, doğuştan gelen cinsiyet gelişim bozukluğu nedeniyle hem erkek hem de kadın cinsiyet özelliklerine sahip olan ve kendini erkek olarak ifade eden kişilere denir.

Hünsa Ne Demek? İslam Hukukunda Hünsa

İslam dininde, cinsiyet özellikleri net olmayan veya hem erkek hem de kadın cinsiyet özelliklerine sahip kişilere hünsa denir.

Hünsalar cinsiyet durumlarına göre iki kategoriye ayrılır:

-

1. Hünsa-i Müşkil: Hangi cinsiyetten olduğuna kolayca hükmedilemeyecek şekilde erkeklik ve dişilik organına birlikte sahip olan veya bu organlardan hiçbirini taşımayan, cinsiyeti tam olarak belirlenemeyenler için kullanılan terimdir. Bu durumdaki kişiler için dini ve hukuki meselelerde özel hükümler geliştirilmiştir.
2. Hünsa-i Gayr-i Müşkil: Hem erkek hem kadın özelliklerine sahip olmakla beraber biri diğerine baskın olan, yani erkek veya kadın olduğuna kolayca hükmedilen kişiler için kullanılan terimdir [2].

İslam hukukunda hünsaların cinsiyeti, dini yükümlülükler, miras, ibadet ve toplumsal rollere dair çeşitli hukuki meseleler çerçevesinde ele alınmıştır.

Hermafrodit Nedir? Hermafrodit ve İnterseks Aynı mı?

Hermafrodit terimi, insanlarda biyolojik olarak mümkün olmayan, hem tam erkek hem de tam dişi üreme organı ve işlevine sahip olma durumunu ifade eder. Hermes ve Afrodit kelimelerinin birleşiminden oluşan bu terim etimolojik olarak Antik Yunan mitolojisine dayanır.

İnterseks ise, cinsiyet özelliklerinin (kromozomlar, hormonlar, genital yapılar) tipik erkek veya kadın cinsiyetine uymadığı biyolojik varyasyonları tanımlamak için kullanılan daha kapsamlı ve bilimsel bir terimdir.

İnterseksüellik ve LGBT İlişkisi

LGBT ideolojisinin cinsiyetin sınırsız ve çeşitli olduğunu savunması, intersekslerin de bu hareket içinde yer almasına zemin hazırlamıştır.

İnterseksüel (intersexual) olmak, “cinsiyet kimliği” veya cinsel yönelimle ilişkili değildir, ancak interseks toplulukları, toplumun yeterli bilgi düzeyine sahip olmaması nedeniyle anlaşılamadıklarını ve kendilerini toplum dışında hissettiklerini öne sürmektedir.

Bu durumun bir sonucu olarak, interseks kuruluşları LGBT hareketi bünyesinde toplanmıştır. LGBT hareketi ise, cinsiyet çeşitliliği ve cinsel sınırsızlık görüşünü savunduğu için intersekslerin de bu çerçevede temsil edilmesi gerektiğini düşünmektedir. Bu çerçevede LGBT ismi, LGBTİ (lezbiyen, gey, biseksüel, trans ve interseks) olarak genişletilmiştir.

İnterseksüellik Bir Cinsiyet Kimliği mi?

Hayır, interseks bir “cinsiyet kimliği” değildir. İnterseks (intersex), kişinin doğuştan gelen biyolojik cinsiyet özelliklerinin (kromozomlar, hormonlar, genital yapı gibi) tipik erkek veya kadın cinsiyetine tam olarak uymadığı durumu ifade eder. Tıbbi bir terim olarak kullanılır.

“Cinsiyet kimliği” ise kişinin kendi cinsiyetini nasıl algıladığı ve ifade ettiği ile alakalıdır. LGBT ideolojisinin türettiği bu asılsız kavram, kişinin biyolojik cinsiyetinden bağımsız olarak farklı bir cinsiyette olduğunu iddia etmesine olanak tanır.

İnterseksüalitenin Başlıca Türleri

İnterseks türleri genital yapı, iç anatomi, hormonlar ve farklı kromozom kombinasyonlarına göre çeşitlilik gösterir. Sayısı tam olarak belli olmamakla birlikte, uzmanlar tarafından tanımlanmış yaklaşık 40 farklı interseks durumu bulunmaktadır [3]. Bu türlerin bazıları daha yaygın, bazıları ise oldukça nadirdir.

İnterseks türlerinin başlıcaları şunlardır:

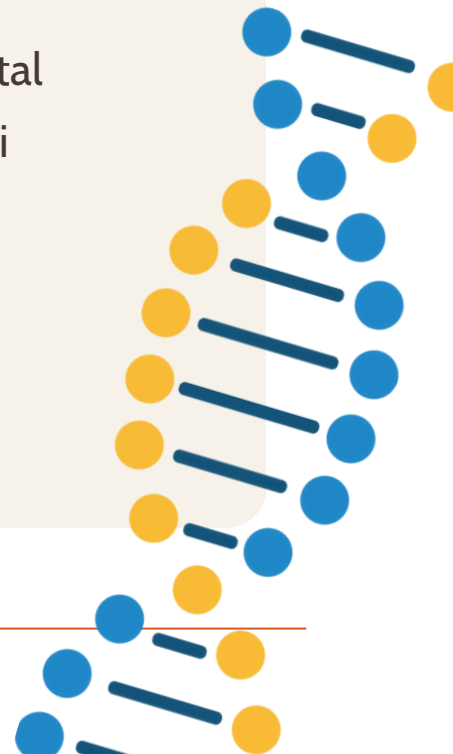
Androjen Duyarsızlığı Sendromu (AIS): Kişi, erkek (XY) kromozomlarına sahip olsa da vücut erkek hormonlarına (androjenlere) yanıt veremez. Bu nedenle dış cinsiyet özellikleri dişi gibi gelişebilir.

Klinefelter sendromu: Erkeklerde (XY), ekstra bir X kromozomu (XXY) görülmesi durumudur. Bu sendrom, testislerin yeterince gelişmemesi, düşük testosteron seviyeleri ve kısırlık gibi durumlara yol açabilir.

Turner sendromu: Kadınlarda görülen bu durum, X kromozomundaki eksiklik veya bozukluktan kaynaklanır. Kısa boy, kısırlık ve gelişmemiş üreme organları gibi belirtilerle kendini gösterir.

Konjenital Adrenal Hiperplazi (KAH): Doğuştan gelen bu durum, vücudun aşırı miktarda erkeklik hormonu (androjen) üretmesine neden olur ve hem kız hem de erkeklerde anormal cinsel gelişimlere yol açabilir.

Ovotestis: Kişide hem testis hem de yumurtalık dokusunun bulunduğu bir durumdur. Bu durumdaki kişilerde kadın (XX) kromozomları, erkek (XY) kromozomları veya her ikisi de olabilir. Dış genital organlar belirsiz olabilir veya dişi veya erkek gibi görünebilir.

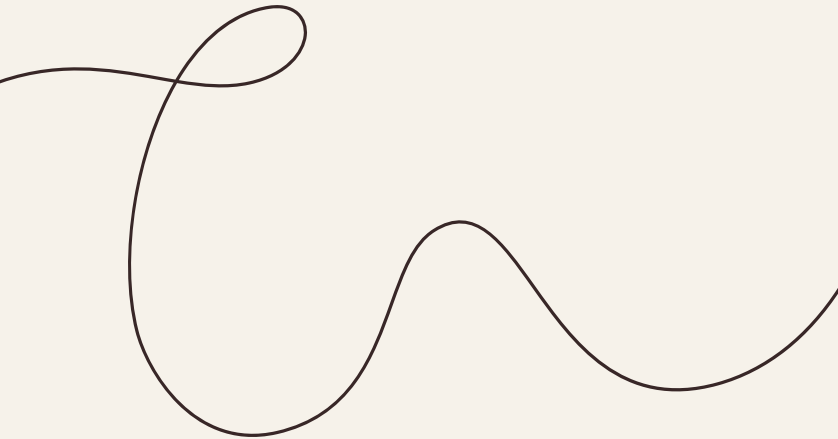
İnterseksin Oluşma Nedenleri

İnterseksin oluşma nedenleri tam olarak bilinmemektedir.

Çoğu rastlantısaldır ancak bazıları genetikdir.

Örneğin, farklı kromozom varyasyonları, yumurta hücreleri veya sperm hücreleri nedeniyle gebe kalma sırasında rastgele ve kendiliğinden meydana gelebilir. Bu, bir çocuğun tipik olarak erkek (XY) veya dişi (XX) kromozomlara sahip olmayabileceği ve bunun yerine XXY veya XYY gibi bir kombinasyona sahip olabileceği anlamına gelir.

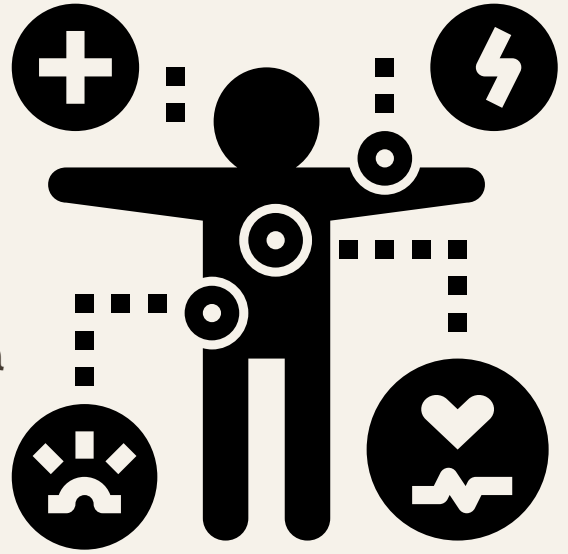
Bazı interseksler XX ya da XY cinsiyet kategorisine uymakla birlikte dıştan kadın anatomisi, içten erkek anatomisi yada tam tersi bir anatomi geliştirir. Birçok vakada bu durumun nedeni belirlenememiştir [4].

İnterseks Belirtileri

İnterseks belirtileri, kişiden kişiye farklılık gösterebilmektedir. Yaygın olarak görülen belirtiler aşağıdaki gibidir [5]:

- Doğumda belirsiz genital organlar
- Doğumda alışılmadık şekilde görünen cinsel organlar
- Çok küçük bir penis (mikropenis)
- Normalden büyük klitoris (klitoromegali)
- Kısmen kaynaşmış labia (vulvanın dışarıdan görülebilen en büyük bölümleri)
- İdrar açıklığının penisin başka bir bölgesinde olması (hipospadias)
- Erkeklerde inmemiş testisler
- Kızlarda üretranın (idrar kanalı) vajinaya açılması
- Ergenliğin gecikmesi, olmaması veya beklenmedik değişiklikler

İnterseks Hakkında Sıkça Sorulan Sorular

İnterseks doğuştan mıdır?

- Evet, interseks durumu doğuştan gelir ve kişide cinsiyet gelişimi sırasında ortaya çıkan biyolojik varyasyonlardan kaynaklanır. İnterseks durumu kişide doğumdan itibaren mevcuttur ancak hemen fark edilemeyebilir.

İnterseks nasıl anlaşılır? İnterseks olduğunu nasıl anlarız?

- İnterseks durumu doğumda fark edilebilir ancak bazı durumlarda çocukluk ve ergenlik dönemine veya sonrasına kadar belirgin hale gelmeyebilir. Çoğu interseks, dışarıdan bakıldığında tipik olarak kadın veya erkek cinsiyetine yakın bir görünüm sergileyebilir. Bu durumda genetik testler yapılarak teşhis gerçekleştirilir.

İnterseks hastalık mıdır?

- Genel olarak interseks durumları kişileri hasta etmez veya kişiye acı vermez. Ancak bazı interseks varyasyonları sağlık açısından ciddi riskler barındırabilir [6]. Bu gibi bir durumda kişinin tıbbi tedavi görmesi gerekebilir.

İnterseks Hakkında Sıkça Sorulan Sorular

İnterseks üçüncü bir cinsiyet midir?

- Hayır, interseks üçüncü bir cinsiyet değildir. İnterseksüel olma durumu bir cinsiyet gelişim bozukluğudur. Cinsiyet gelişim bozuklukları, kişinin doğuştan sahip olduğu cinsiyet özelliklerinin tipik erkek ya da kadın cinsiyetine tam olarak uymadığı durumları ifade eder.

İnterseksüel organı nasıl olur?

İnterseksüel ya da intersex organı, spesifik bir interseks varyasyonuna bağlı olarak çeşitli şekillerde ortaya çıkabilir. İnterseks durumuna sahip bir kişide şunlar görülebilir:

- **Belirsiz genital organlar:** Tipik klitoristen daha büyük veya tipik penisten daha küçük bir penis gibi açıkça erkek veya dişi olmayan dış genital organlar.
- **Hem erkek hem de dişi üreme dokularına sahip olunması:** Bu durum kişinin, hem yumurtalık hem de testis dokularına sahip olduğu bir durumu ifade eder ve tıp dilinde ovotestis olarak adlandırılır.

İnterseksler hamile kalabilir mi?

- İnterseks özelliklere sahip olmak doğurganlığı etkileyebilir. Bu durumdaki kişilerin hamile kalmaları, sahip oldukları biyolojik özelliklere ve interseks varyasyonlara göre değişiklik gösterir.

İnterseks Hakkında Sıkça Sorulan Sorular

İnterseksler adet olur mu?

- Adet döngüsü, fonksiyonel bir rahim, yumurtalıklar ve hormonların düzenli çalışmasını gerektirir. Bazı intersekslerin bu organlara sahip olduğu ve işlevsel olduğu takdirde adet görmeleri mümkündür. Ancak çoğu interseks kişide bu organlar tam olarak gelişmemiştir veya işlevsel değildir.

İnterseksin görülme sıklığı nedir? Dünyanın yüzde kaç interseks?

- İnterseks olmanın ne kadar yaygın olduğuna ilişkin tahminler, interseksin nasıl tanımlandığına bağlı olarak değişmektedir. İnterseksin geniş kapsamlı tanımının kullanıldığı bir çalışmada, küresel nüfusun yaklaşık %1,7'sinin interseks olabileceğini öne sürmektedir [7].
- Ancak kromozomal cinsiyetin fenotipik cinsiyetle (fiziksel cinsiyet özelliğiyle) uyumsuz olduğu veya fenotipin net olarak erkek veya kadın sınıflandırmasına giremediği bir tanım kullanıldığında, interseks oranı önceki veriden neredeyse 100 kat daha düşük, yani yaklaşık %0,018 olarak hesaplanmıştır [8].

Kaynaklar

- [1] "Intersexuality." Merriam-Webster.com Dictionary, Merriam-Webster, <https://www.merriam-webster.com/dictionary/intersexuality>. Erişim Tarihi: 17 Eylül 2024.
- [2] ORHAN ÇEKER, "HÜNSÂ", TDV İslâm Ansiklopedisi, <https://islamansiklopedisi.org.tr/hunsa> Erişim Tarihi: 17 Eylül 2024.
- [3] Olaf Hiort, 2013, I-03 DSDnet: Formation of an open world-wide network on DSD, presentation at "4th I-DSD Symposium".
- [4] "Intersex Conditions." Hudson Institute of Medical Research, www.hudson.org.au/disease/hormones-and-health/intersex-conditions/. Erişim Tarihi: 17 Eylül 2024.
- [5] "Differences of Sex Development." MedlinePlus Medical Encyclopedia, National Library of Medicine, www.medlineplus.gov/ency/article/001669.htm. Erişim Tarihi: 17 Eylül 2024.
- [6] Looijenga, Leendert H J et al. "Tumor risk in disorders of sex development (DSD)." Best practice & research. Clinical endocrinology & metabolism vol. 21,3 (2007): 480-95. doi:10.1016/j.beem.2007.05.001

Kaynaklar

- [7] Fausto-Sterling, Anne (2000). Sexing the Body: Gender Politics and the Construction of Sexuality. New York: Basic Books. ISBN 0-465-07713-7.
- [8] Sax, Leonard. "How common is intersex? a response to Anne Fausto-Sterling." Journal of sex research vol. 39,3 (2002): 174-8. doi:10.1080/00224490209552139